WIKIPÉDIA

Afrika

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából

Afrika a maga 29 650 000 km²-nyi területével Föld második legnagyobb kontinense, a szárazföldi területek 27%-át fedi le. 1,3 milliárd fős népességével[2][3] egyben a második legnépesebb is. Két tenger és két óceán határolja.[4]

Ötvennégy szuverén állam, két nem elismert, de facto állam és egy bizonytalan státuszú terület alkotja.

A kontinens lakói többek közt az arabok, berberek, bantu népek, busmanok, pigmeusok, szudanid népek és európaiak, akik főleg a mezőgazdaságból élnek annak ellenére, hogy a megművelt területek aránya csak 6%. A népesség gyorsan nő (a városokban évi 3,5%), melynek egyik példája Kairó, mely a földrész legnépesebb városa, ugyanakkor kiemelkedő a szegénység is, mivel a kontinens lakóinak fele kevesebb mint napi egy dollárból él.

Földrajza rendkívül változatos, legmagasabb pontja a Kilimandzsáró, melynek magassága 5895 méter, ugyanakkor a Szahara sivatagos területe 90-szer nagyobb hazánkénál. Leghosszabb folyója a Nílus (6695 kilométer, egyben a Föld második leghosszabb folyója [5]), legnagyobb szigete pedig Madagaszkár. Színes növény- és állatvilágát számos nemzeti parkban védik.

Afrika	
Népességi adatok	
Népesség	1 307 390 305[1] fő
Népsűrűség	45[1] fő/km²
Földrajzi adatok	
Terület	29 648 481 km²
Országok	54 (lásd itt)
Függő területek	6
Földtörténeti adatok	
	PreЄ Є O S D C P T J K Pg N
Kor	140–0 Ma
Idő	kora kréta – holocén

Tartalomjegyzék

Elhelyezkedése

Afrikát kelet-nyugati irányban átszeli az Egyenlítő, észak-déli irányban a 0°-os kezdő hosszúságú kör. Az egyetlen kontinens, amely az északi és déli, keleti és nyugati félgömbön egyaránt elhelyezkedik. A 30,38 millió km² területű földrészt Európától a mindössze 14 km széles Gibraltári-szoros és a Földközi-tenger, Ázsiától a csatornával átvágott Szuezi-földszoros és a Vörös-tenger választja el. Afrika nyugati határát az Atlanti-óceán, a keletit az Indiai-óceán jelenti.

Etimológia

Afrika a latin *terra africa* kifejezésből kapta a nevét, az ókori rómaiak hívták így Afrika általuk ismert, északi partvidékét, ahol hasonló nevű provinciát is alapítottak. Feltehetőleg a latin *africa* („napfényes") vagy a görög *a phriké* („nem hideg") szóból ered. A Szuda-lexikon további lehetséges etimológiát is kínál, itt ugyanis a tengerjáró karthágóiak (aphroi) legendás királya Aphrosz, az egyik halkentaur, Libüa apja. Lehetséges azonban, hogy ez a késői irodalmi mű már visszafelé gondolkodik, és Aphrosz nevével próbálja megindokolni a már létező Afrika nevet.

A földrész elhatárolása

Afrika kontinentális határai általában a self szélével azonosak. Nyugaton az Atlanti-óceán, keleten az Indiai-óceán aljzata határolja. Csatlakozik még az Antarktiszi-lemezhez délen. A kontinens geológiai értelemben vett északnyugati határa az Atlasz-hegység déli lábainál van. Ez a térség azonban az alpi orogén fázis során teljesen hozzáforrt a lemezhez, ezért a lemezhatár jelenleg a Gibraltári-szoroson halad keresztül. Az Afrika-lemezhez tartozik az Appennini-félsziget, a Kárpát-medence északnyugati része és az Adriai-tengert keletről határoló Dinári-hegység keleti fele. Északkeleten az Arab-félsziget még félig-meddig az Afrika-lemezhez tartozik. Bár már megkezdte a leszakadást, a Vörös-tenger közepén kialakulóban van az óceáni árok és maga az Arábiai-lemez létrejött. Afrikához az összefüggő szárazföldön kívül csak Madagaszkár és a Kanári-szigetek tartozik.

Afrika a geológiailag nem túl távoli időben – nagyjából húszmillió éven belül – két további részre szakad majd a Kelet-afrikai árok mentén. A földrész a Pangea feldarabolódása idején alakult ki a mai formájában, de magába foglalja az őskratonok egyikét is, így a földtörténet folyamán a kontinens tulajdonképpen mindig is létezett.

Keletkezése és felszíne

Keletkezése

A térképen vastag szaggatott vonallal az Afrika-lemez és az Eurázsia-lemez határa szerepel

A kontinens alapját képező ősföldet a földkéreg megszilárdult darabjai alkotják. Kőzetanyaguk főleg a kristályos gránit. Ez az ősfölddarab feldarabolódott és megsüllyedt. Az óidőben és a középidőben a nagy részét elöntötte a tenger, és belőle 150 millió év alatt vastag, vízszintes üledékrétegek rakódtak le. Pl.: agyag, mészkő, homokkő. A terület (megemelkedése és tenger visszahúzódása után) vízszintes kőzetrétegekből álló táblás vidékké formálódott. Az újidő elején, a harmadidőszakban erőteljes kéregmozgások hatására a kontinens keleti és déli peremvidéke feldarabolódott. A vetődéses árkokban ma mély tavak sorakoznak. A törésvonalak mentén vulkáni tevékenység nyomán megolvadt kőzetanyag ömlött a felszínre, vulkáni hegyeket emelve, takarókat alkotva (pl.: Kilimandzsárócsoport, Teleki-vulkán). Ezek kőzetanyaga a bazalt. A harmadidőszakban emelkedett ki a kontinens egyetlen gyűrthegysége, az Atlasz, az Eurázsiai-hegységrendszer tagja. Ez a hegységrendszer az Afrikából kiinduló, Európán, majd Ázsián át főleg nyugati, keleti irányba húzódó, fiatal hegységekből álló óriási vonulat. A negyedidőszak elejére kialakult a kontinens mai arculata. Ezután csupán keskeny tengerparti síkságok képződtek. A szárazföld felszínét a külső erők munkája tovább alakította. A folyamat napjainkban is tart.

Felszíne

A kontinenst a tengerszint feletti magasság alapján Magas- és Alacsony-Afrikára osztják.

- Magas-Afrika a földrész keleti és délkeleti részét foglalja magába. Felszíne magasan fekvő medencékből és magasföldekből áll. A magasföldeket árokrendszerek tagolják és vulkáni kúpok teszik változatossá. A mai felszín kialakításában a vetődések (röghegységek, árkok) és az erózió játszott szerepet; a vulkáni tevékenység jelentősége kisebb. Ilyen tájak északkeletről dél felé haladva az Etióp-, a Kelet-afrikai- és a Dél-afrikai-magasföld. Magas táj a kontinens legfiatalabb hegysége, az Atlasz is. Északnyugaton húzódó vonulatai hosszanti völgyeket és fennsíkokat fognak közre.
- Alacsony-Afrikához változatos formakincsű tájak tartoznak. A Szahara kiterjedt táblás vidék, hatalmas sivatag, aminek területén hazánk kb. 90-szer férne el. A fő felszínformáló erő itt a hőmérséklet-változás és a szél. A nagy hőingás elaprózza a kőzeteket, így alakulnak ki a kősivatagok. A homokká kopott kőzettörmeléket a szél az egykori tavak kiszáradt medreiben dűnékbe rendezi. Csapadékos időszak emlékét őrzik az agyagsivatagok. Szudánban a kristályos gránittömbök többhelyütt szigethegyekként emelkednek ki környezetükből. Vannak még itt vulkáni kúpok, fiatal törmelékekkel fedett felszínek és magasföldek is. A Guineai-öböl partvidéke változó szélességű, termékeny alföld, ami a folyóvölgyekben mélyen benyúlik a magasabb tájak közé. A Kongó-medence központi része megsüllyedt; ezt minden oldalról meredek peremküszöbök határolják. Egyetlen természetes kijárója az Atlanti-óceán felé nyílik. Folyói és mellékfolyói a lépcsős felszín miatt zuhatagok sorozatával érik el a síkságot. Kalahári-medence a déli mérsékelt öv és a forró öv határán fekszik.

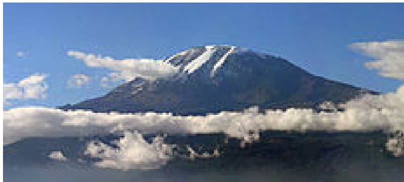
Földrajz

Szigetek

Madagaszkár kivételével Afrika szigetei kis méretűek. Madagaszkár 595 ezer km²-es területével a Föld negyedik legnagyobb szigete, Grönland, Új-Guinea és Borneó után. Az Indiai-óceánban helyezkedik el, a kontinenstől délkeletre, amelytől a 400 km széles Mozambiki-csatorna választja el.[6] Madagaszkártól keletre található Mauritius és Réunion szigete. További szigetek: keleten Szokotra, a Guineai-öbölben São Tomé és Príncipe, nyugaton a Kanári-szigetek és a Zöld-foki-szigetek.

Hegységek és hegyek

Az öt legmagasabb afrikai hegység és legmagasabb csúcsaik:

A Kilimandzsáró

Hegység	Legmagasabb csúcs	Magasság	Állam
Kilimandzsáró	Kibo-hegy	5895 m	Tanzánia
Kenya-hegy	Batian	5199 m	Kenya
Rwenzori-hegység	Stanley-hegy	5109 m	Kongói Demokratikus Köztársaság és Uganda
Etióp-magasföld	Ras Dashan	4620 m	Etiópia
Virunga-hegység	Karisimbi	4507 m	Kongói Demokratikus Köztársaság és Uganda

A fentieken kívül az Atlasz hegység a 4165 m-es Tubkal-heggyel Marokkóban, a 4562 m-es Meru-hegy Tanzániában és a 4095 m-es Kamerun-hegy Kamerunban szintén a kontinens magasabb hegységei közé tartoznak.

Medencék és fennsíkok

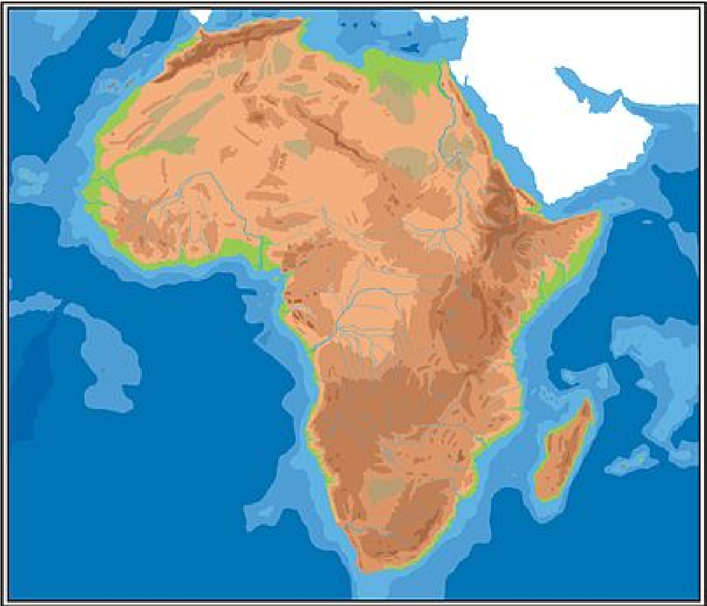
Medence	Állam	Medencéket elválasztó fennsík neve	Elválasztja
Csád-medence	Csád	Azande-fennsík	Kongó- és a Csád-medencét
Kongó-medence	Kamerun, Közép-afrikai Köztársaság, Gabon, Egyenlítői-Guinea, Kongói Köztársaság	-	-
Kalahári-medence	Namíbia, Botswana, Dél-afrikai Köztársaság, Angola, Zambia, Zimbabwe	Lunda-fennsík	Kalahári- és a Kongó-medencét

Vízrajz

A kontinens 31 %-a[7] lefolyástalan terület, amiről a víz nem jut el az óceánokba.

Folyók

A kontinens legtöbb folyója a sok csapadékú egyenlítői tájakon ered. A folyók, az óriásfolyamok a lépcsőzetes felszín miatt sok helyen zuhatagosak. Nemcsak a kontinens, hanem a Föld leghosszabb folyama is a Nílus. A Guineai-öbölbe ömlő Niger a kontinens második legbővizűbb folyama. A Zambézi hatalmas zuhataga 122 m magasból dübörögve zúdul le, ez a Viktória-vízesés. Fontos és természetileg is érdekes folyó még az Okavango. Az Egyenlítő mentén elterülő hatalmas medencét a Kongó vízrendszere hálózza be. Vízbőségét tekintve a Földünkön a második. Tölcsértorkolatát az apály-dagály mélyítette ki, amit tengerjárásnak nevezünk.

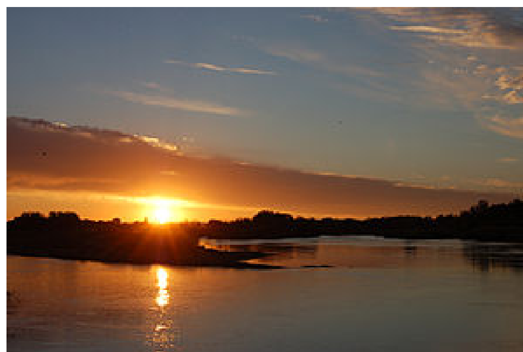

Afrika hegy- és vízrajza

Folyó	Hossz	Vízgyűjtő terület	Országok
Nílus	6685 km	3 400 000 km²	Egyiptom, Burundi, Ruanda, Tanzánia, Uganda, Szudán
Kongó	4700 km	3 680 000 km²	Kongói Demokratikus Köztársaság, Közép-afrikai Köztársaság, Kongói Köztársaság
Niger	4180 km		Guinea, Mali, Niger államok, Benin, Nigéria
Zambézi	2 574 km	1 390 000 km²	Zambia, Angola, Zimbabwe, Mozambik
Oranje	2100 km	855 000 km²	Dél-afrikai Köztársaság, Namíbia
Limpopo	1 750 km	415 000 km²	Dél-afrikai Köztársaság, Botswana, Zimbabwe, Mozambik
Okavango	1600 km	154 000 km²	Angola, Namíbia, Botswana

Az esőerdőkkel övezett Gambia folyó, Szenegál

A Viktória-vízesés a Zambézi folyón

Az Oranje folyó naplementekor

Tavak

Afrika nemcsak folyókban, hanem tavakban is gazdag. A Kelet-Afrikai-árokrendszer keskeny, hosszú tavai közül a legnagyobb a Tanganyika-tó. A kontinens legnagyobb, a Föld (a Kaszpi-tenger és a Felső-tó után) harmadik legnagyobb tava a 68 870 km² területű Viktória-tó. Ezt követi a Föld második legmélyebb tava, a Tanganyika-tó (32 893 km²) és a Malawi-tó (29 600 km²).

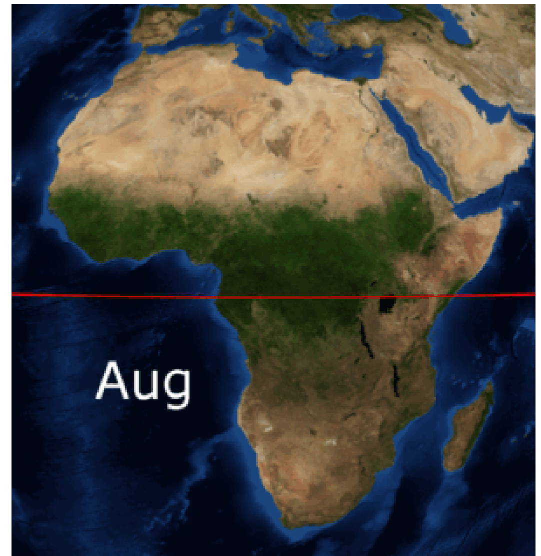
Vízgyűjtő területek

Terület	Kapcsolódik
Atlasz vidéke	Földközi-tenger
Nílus	Földközi-tenger
Nyugati-Atlasz vidék	Atlanti-óceán
Szenegál – Gambia	Atlanti-óceán
Észak-Guinea	Atlanti-óceán
Dél-Guinea	Atlanti-óceán
Niger	Atlanti-óceán
Kuanza-Kunene	Atlanti-óceán
Zaire	Atlanti-óceán
Oranje	Atlanti-óceán
Nyugat-Fokföld	Atlanti-óceán
Kelet-Afrika	Indiai-óceán
Délkelet-Afrika	Indiai-óceán
Zambézi	Indiai-óceán
Kelet-Fokföld	Indiai-óceán
Madagaszkár	Indiai-óceán

Lefolyástalan terület
Szahara
A Vörös-tenger melléke
Csád-medence
Kelet-afrikai-árok
Délnyugat-Afrika

Éghajlat

Afrika területének legnagyobb része a trópusi övezetben van. Ebből következik, hogy a legforróbb kontinens. Az Egyenlítő mentén egész évben nagy a felmelegedés. Ennek hatására a légtömegek felemelkednek, ezért alacsony légnyomású öv jön létre. A felmelegedő és észak-déli irányban szétáramló légtömegek a 30. szélességi kör mentén leszállnak. Itt magas a légnyomás. A két öv között, az eltérő légnyomás hatására a földszín közeli levegőrétegekben állandó légáramlás jön létre. A trópusi övezet jellemző szélrendszere a passzát. A passzátszél állandó szél, amely az Egyenlítőnél felemelkedő meleg levegő helyébe áramlik a térítők felől. A Föld tengely körüli forgása eredeti irányából kissé eltéríti, ezért az északi félgömb északkeleti, a déli félgömbön délkeleti passzátról beszélünk. A trópusi övezetben háromféle éghajlat alakult ki.

A növényzet februárban és augusztusban

- Az egyenlítői éghajlaton állandóan magas a levegő hőmérséklete és páratartalma, kicsi a napi és évi hőingás. Egész évben sok a csapadék. Területén nagyon sűrű esőerdő nő. Az esőerdők talaja a gyenge termőképességű, humuszban szegény laterittalaj. Egyenlítői éghajlatú tájak Afrikában a Kongó-medence és a Guineai-öböl partvidéke.
- Az egyenlítőtől északra és délre távolodva, a szavanna éghajlaton a hőmérséklet még mindig magas. Két évszak váltja egymást, egy esős és egy száraz. A csapadék nyáron hull. A hőingás és szárazság a térítők erdős ligetes, majd füves szavanna. A szavannák talaja hasonló az őserdeihez, laterit talaj, de magasabb humusztartalommal. Ilyen tájak: Szudán, a Kelet-afrikai magasföld, a Kongó-medence északi és déli területei.
- A térítők környékén az állandó leszálló légmozgás miatt trópusi sivatagi éghajlat alakult ki. Ezeken a tájakon is magas a hőmérséklet. A nagy nappali felmelegedést azonban éjszaka erős kisugárzás, lehűlés követi. Ezért nagy a napi hőingás. A napsütéses órák száma magas, a páratartalom alacsony. A csapadékszegény területen a félsivatagokban csak olyan növények élnek meg, amelyek alkalmazkodtak az erős fényhez, forrósághoz, jól tűrik a szelet, a csapadékhiányt. Állandó növényi élet csak ott alakulhat ki, ahol természetesen vagy mesterségesen vizet tudnak nyerni. Ezek az oázisok. A sivatagos tájakon valódi talaj nem képződik. Ilyen tájak: északon a Szahara, délen a Kalahári.

Afrika Földközi-tengeri partvidéke és a kontinens déli pereme átmenetet képez a forró és a mérsékelt övezet között. Itt az éghajlat mediterrán. Itt közepes tápanyagtartalmú fahéjszínű talaj képződik.

Az éghajlati jellemzők azonban nemcsak az Egyenlítőtől északra és délre váltakoznak, hanem a magashegységekben függőleges irányban is. A Kilimandzsáró-csoport 5000 méter fölé magasodó csúcsait már örök hó fedi.

Növény- és állatvilág

Trópusi esőerdő

Az egyenlítő környékén a Kongó-medence, valamint a Guineai-öböl partvidékén, illetve Madagaszkár keleti tengerpartján található trópusi esőerdő. A Kongó-medence Amazónia után a Föld második legnagyobb esőerdeje. A trópusi esőerdőt nagyon sűrű növényzet, szinte járhatatlan erdők, fokozatosan újuló levélzet és nagy fajgazdagság jellemzi. A legjelentősebb növényei: a rotangpálma, amelyet elődeink nádpálcaként ismertek; a sztrofantusz, ami a bennszülött vadászok nyílmérgét

adja. Értékes fafajta még: az ébenfa, a szantálfa és a kólafa. Az erdőben a fényviszonyokhoz igazodva több szint alakult ki: Első lombkoronaszint – magas, 50 m-ig nyúló óriásfák alkotják. Második lombkoronaszint – közepes termetű, 20–25 m-ig nyúló fák jellemzik. Harmadik lombkoronaszint – kis méretű fák bújnak meg. Cserjeszint – növényei a pálmák. Gyepszint – páfrányok élnek itt. Liánok szintje – kúszónövények. Epifiták szintje – fán lakó növények. A trópusi esőerdőt gazdag állatvilág jellemzi.Emlősei: emberszabású majmok (gorilla, csimpánzok), elefánt, orrszarvú, zsiráf, okapi, varacskos disznó, leopárd, bongó, majmok (például mandrill, drill).Madarai: papagájok, kongói páva. Hüllői: krokodil, kígyók, gyíkok. Rovarjai: hangyák, termeszek

Szavannai táj, előtérben egy baobabfával

Szavanna

A szavannának több fajtája megtalálható Afrikában, a csapadéknak megfelelően: nedves vagy magasfüves szavanna, száraz vagy alacsonyfüves szavanna, tüskés szavanna. A nedves szavannát a lombhullató erdő jellemzi, amely az esőerdőnél alacsonyabb és kevesebb fajból áll és üde aljnövényzettel rendelkezik. Sok örökzöld és lián nő az erdőben. A mocsaras területeken és az állóvizek partjain papirusznád él. A száraz szavanna növényzete tüskés, tövises fákból, bokrokból áll, de pálmák is előfordulnak. A szavanna jellemző növényei: a majomkenyérfa, az olajpálma és az elefántfű. Ez a terület a nagyvadak és a vadászok paradicsoma.

A szavanna emlősökben igen gazdag terület. Jellemzik az antilopfélék, zsiráfok, zebra félék, kafferbivalyok, orrszarvúk, elefántok, oroszlánok, leopárdok, sakálok, hiénák, vízilók, gepárdok, gnúk, méhészborzok. Madarai: a flamingók, struccok, keselyűk, kígyászkeselyűk.

Egy zsiráf a szavanna és őserdő határán

Sivatag

A sivatag növényvilága igen szegény. Jellemző növényei a pozsgások. A sivatag állatvilága: rágcsálókból, tevékből, sivatagi rókákból, kígyókból, gyíkokból áll.

Mediterrán területek

A mediterrán tájakon jellemző növényzet a keménylombú erdő (örökzöld tölgyek, paratölgyek, olajfák). A különböző mediterrán tájakon élő fák:az Atlasz-vidéken: aleppóifenyő, atlanti cédrus, magyaltölgy, palatölgy, macchia, törpecserje. Fokföldön: babérlombú növényzet. Az állatok területenként változik. Az Atlasz-vidéket szarvas, vaddisznó és berbermakákó jellemzi.

Madagaszkár legnagyobb ragadozója, a fossza

Madagaszkár

A sziget nagyon régen elvált minden más kontinenstől. Indokolható álláspont szerint tulajdonképpen önálló kontinens. A nyugati, szárazabb oldalon trópusi lombhullató erdők honosak, a legszárazabb vidékeken félsivatagi tüskés bozótok. Itt a lakosság ritka, az erdőpusztulás nem olyan nagymérvű, mint keleten, de jelen van. Errefelé ma is honos az égetéses-irtásos földművelés. A lecsupaszított talajt az erózió veszélyezteti. Gyakran előfordul, hogy úgy lepusztul a talaj, hogy ott már semmiféle növényzet nem tud megkapaszkodni. A folyókba mosódott hordalék meg a folyók mentén élőknek okoz sok gondot: árvízveszélyt, a kikötők feltöltődését. Az élővilága egyedi. Nagyjából 10 000 növényfaj él a szigeten, 90% endemikus itt. Számos félmajomfajta honos, például a véznaujjú maki. További helyi állatfajták: tanrek, különböző cibetmacskák (elsősorban a kígyókra vadászó madagaszkári mungó), denevérek, boakígyók, leguánok, kaméleonok. Afrikai nagyvad és mérges kígyó nincs.

Nemzeti parkok

Afrika területén számos nemzeti park létesült az elmúlt évtizedekben. A szakemberek felismerték, hogy a természeti környezet sok helyen veszélyben van, ezért megóvása fontos feladat.

- Ghána nyugat-afrikai ország. Növényzete vidékről vidékre változik. A Kakum Nemzeti Park trópusi őserdejében a lombsátoron át 30 méter magasságban vezet Afrika egyetlen hidakkal kombinált függősétánya. A 350 méter hosszú sétány a talajszinten indul, majd lassan emelkedik 12 emeletnyi magasságba - így szinte alattunk terül el az esőerdő, madártávlatból szemlélhetjük annak élővilágát. A park egyik különlegessége a kuntanfa, melynek gyökerei a föld felett nőnek, így olyan, mintha gyökerestül kitépték volna.
- Namíbiában, az Okavango-folyó mentén terül el a Mahango Vadrezervátum: ártereket, papiruszmocsarakat, füves pusztákat foglal magába. Területén hatalmas majomkenyérfák nőnek. Elefántok, bivalyok, vízilovak, víziantilopok, impalák és számtalan madár talál itt menedéket. A park nevezetessége a csodálatos Popa-vízesés, ahol az Okavango 14 km-re át hatalmas sziklalépcsőkön zúdul alá.
- A kontinens leghíresebb nemzeti parkja, a Tanzánia északi részén lévő Szerengeti rengeteg emlősfajnak, madárnak ad otthont. Az esős évszakban a gnúk csordái szétszóródnak a park déli részén, a dús füvű szavannán. Az esőzések elmúltával az állatok összegyűlnek, és megkezdik 800 km-es vándorútjukat a nyugati fás szavannák irányába, majd innen tovább észak felé. A hatalmas gnúcsapatokhoz csatlakoznak vándorlásaik során az antilopok, zebrák, elefántok, zsiráfok, nyomukban a ragadozók (oroszlánok, párducok) és a dögevők (sakálok, hiénák, keselyűk). Az esős időszak kezdetekor az állatok visszatérnek a füves szavannákra.
- Tanzánia nyugati részén, a Tanganyika-tó környékén van Mahale-hegyvidéki Nemzeti Park. A terület főleg csimpánzairól híres. Ebben a hegységben él Tanzánia legismertebb csimpánzcsapata, kb. ezer egyed. Életmódjukat a világ minden tájáról érkező tudósuk kutatják, és a látogatók is megfigyelhetik őket.

Legelő zebrák a Szerengeti Nemzeti Parkban

Történelem

Őskor

Afrika területén kezdődött meg 6-7 millió évvel ezelőtt az emberré válás, vagyis az emberfélék *(Hominina)* kiemelkedése az állatvilágból (lásd még: Australopithecus, Vízimajom-elmélet). Louis Leakey, angol származású kenyai antropológus 1964-ben a Viktória-tó közelében lévő Olduvai-szurdokból hozta felszínre az emberi nem *(Homo)* legkorábbi ismert faja, a *Homo habilis* csontjait. Később az előember és az ősember több más fajának csontjai is Afrika területéről kerültek elő *(Homo rudolfensis*, *Homo ergaster* és *Homo rhodesiensis)*. Etiópiában találták meg a mai ember *(Homo sapiens)* legkorábbi maradványait, a Szaharában, Dél-Afrikában és Afrika egyéb területein pedig sok későbbi kőkorszaki emléket is felfedeztek. A kontinenssel kapcsolatban a történészek azt mondják, hogy „itt ringott az emberiség bölcsője”, mert itt találták meg a legrégibb emberi leleteket, tehát Afrikából indulhatott útjára az emberiség. Az i. e. 9–7. évezred között alakultak ki az első neolitikus kultúrák, amelyek nyomai a Szahara közepén lévő Hoggar-hegységben és a Taszilin-Ádzseren található sziklafestményeken láthatóak. Henri Lhote francia régész – a Taszili-fennsíkon végzett kutatásai során – a szikla- és barlangfestményeket vizsgálva a következő korszakokat határozta meg:

Szaharai sziklafestmény az i. e. 5. évezredből

- vadászkorszak: i. e. 9–7. évezred
- pásztorkorszak: i. e. 6–2. évezred
- harcosok korszaka: i. e. 2. évezredtől
- tevekorszak (ekkor került Ázsiából Afrikába a teve): i. e. 1. évezredtől.

Ókor

I. e. 4–3. évezred között megalakult az egyiptomi Óbirodalom. Az ókori Egyiptom vagy „Óegyiptom” hosszú ideig fennállt ókori, nagy folyam menti civilizáció volt Északkelet-Afrikában, túlnyomórészt a mai Egyiptom területén. A Nílus völgyében feküdt a folyó középső és alsó szakasza mentén északon a Nílus-deltája és a Nílus negyedik kataraktája között. Az ókori Egyiptom több mint három és fél évezreden keresztül fejlődött. Története i. e. 3150 körül kezdődött a Nílus menti települések egyesítésével és i. e. 31-ben ért véget. Az egyiptomi civilizáció a maga korában nagyon életteli, változatos, sok

meglepően modern kulturális jellegzetességet mutató, és a szoborszerű merevségnél sokkal rugalmasabb volt. A görögök és egyéb fiatalabb kultúrák, melyeket ma a modern európai civilizáció kezdeteinek tartunk, a mezopotámiai kultúrák mellett az egyiptomit tekintették mintaképüknek.

Egyiptomban (Gízában) épült piramisok (hátul), és Szfinx (elől)

I. e. 814-ben a föníciaiak megalapították Karthágót, majd az i. e. 7. század körül keletről nyugat felé haladva körülhajózták Afrikát. Karthágó ősi város Észak-Afrikában, a Tuniszi-tó keleti partján, közel Tunézia fővárosához, Tuniszhoz. Ma népszerű turisztikai célpont. Az ókorban a város lakói a pun nyelvet beszélték, melyet föníciai eredetűnek tartanak. A hagyomány szerint a várost Dido (vagy Elissa) alapította (Dido elmenekült Türoszból, miután öccse meggyilkolta a férjét, hogy magához ragadja a hatalmat), bár a görög és római irodalomban több mítosz is ismert ebben a tárgyban.

I. e. 331-ben megalapítják Alexandriát. Alexandria egyiptomi kikötőváros a Földközi-tenger partjainál. A Nílus deltatorkolatában fekszik, Kairótól 208 km-re északra. Lakosainak száma 3 723 000. Nagy Sándor alapította i. e. 331-ben, és önmagáról nevezte el. A hódító hasonló módon elkeresztelt új városai közül az egyiptomi vált a leghíresebbé és legnagyobbá. Évszázadokon át az ókor egyik legpompásabb, legnagyobb városa volt (méret tekintetében csak Róma előzte meg). Híres volt, mint a tudományok székhelye. Alexandriában volt található az Alexandriai világítótorony, ami az ókori világ hét csodájában is benne volt. A Pharosz sziget keleti fokán emelkedett a híres világítótorony, amelyet a Kr. e. 3. században I. Ptolemaiosz Szótér uralkodása alatt Szósztratosz épített; nyolcemeletes és 160 méter magas volt, fénye 300 stadionnyira (50–60 km) látszott a tengeren. Ám az idők folyamán lerombolták.

A 4–6. század között megkezdik Zimbabwe építését.

Középkor

A Mali Birodalom. A Mali Birodaloma a monda szerint a 13. század elején jött létre. Egy Szunjata nevű kultúrhérosz alapította, aki gyerekkorában nyomorék volt, és anyját ezért csúfolta a király többi felesége. Egy ideig száműzetésben élt, majd visszatért Ghánából és a királyt letaszítva a trónról ő lett az uralkodó. A birodalom a virágkorát a 14. században élte. A 14. század végén akkori világ leggazdagabb uralkodója a Mali Birodalom feje volt. Niger és Felső-Szenegál között, körülbelül a mai Mali délnyugati részén helyezkedett el. A mande nyelvű vezetők saját szavannai őshazáján kívül a birodalom magába foglalta a Száhelt, északon belenyúlt a sivatagba, délen pedig az esőerdőbe.

Afrika gyarmati felosztása, 1914-es állapot

Ghána. A középkorban jött létre Ghána állama, ahonnan az akan népek ősei erednek, az azonban nem is érintette a mai Ghána területét. 1600 körül a mai Közép-Ghána területén létrejött az Ashanti Birodalom. Ez a birodalom a 19. századig fennmaradt.

Aranyparton 1482-ben a portugálok felépítették Elmina erődjét. Ez lett az arany, az elefántcsont és a rabszolga-kereskedelem központja. A 17. században a portugálokat kiszorítva a hollandok, angolok, svédek, dánok is meghódítottak egy kis szeletet a parton. Emiatt Európán kívül sehol máshol a világon nem látni ilyen sűrűn európai építésű katonai létesítményeket. A leghosszabb ideig az angolok maradtak itt.

Más középkorban létrejött államok: Meroe, Monomotapa és Szonghai.

Újkor

Afrika gyarmatosítása a 19. században kezdődött el, és 1900-ban már 90%-a gyarmat volt. A gyarmatosító országok: a britek, franciák, németek, belgák, olaszok, spanyolok és portugálok. A második világháború után azonban a függetlenségi mozgalmak eredményeként egymás után jöttek létre az önálló államok.

Felfedező utak Afrikában

Az Afrikára vonatkozó ismeret az ókorban egészen a 2. század végéig a nagy hódítók és hajósok elbeszélésén alapult. Kr. előtt 1600 és 1480 között egyiptomi királyok (nevezetesen III. Thotmesz és III. Amenhotep) ismételten hatoltak be Nubiába. A főniciaiak 1100 és 900 között járták be Afrika északi és északnyugati partjait, sőt egy ízben Afrikát teljesen körülhajózták. Kr. e. 672-ben Aszarhaddon asszíriai király hódította meg Egyiptomot, mely utódjának, Asszurbanipálnak uralmát is kénytelen volt viselni (653-ig). Hannó Kr. e. 470-ben egész a Sierra Leoneig nyomult a nyugati parton. Pomponius Mela Kr. e. 50-ben azt állította, hogy Afrika valószínűleg háromszögletű, Ptolemaiosz azonban, az ókori geográfia legfőbb auktora, úgy ábrázolja Afrikát, mint az egyenlítőn túl délre kiszélesedő kontinenst, mely az Indiai-óceánt körülveszi, tehát Azsiával összefügg. A Nilus forrásait messze délen a Holdhegységben vélte keresendőnek. Egy expedíció Neró korában a Bahr-el-Ghasalig jutott el. A főniciai gyarmatosok és a római Septimius Flaccus bejárták a Szaharát és Kr. u. az 1. század végén Julius Maternus a Csád-tólg hatolt.[8]

A középkorban arabok, olaszok és portugálok fáradoztak Afrika megismerésén, azonban a középkori geográfusok körében is erősen tartotta magát Ptolemaiosz felfogása. Még az arab Edrisi Kr. u. 1154-ben sem ismerte Afrika déli csúcsosodását. A 13. és 14. század híres kartográfusai Észak-Afrikáról ugyan elég hű képet adtak, a Nílust azonban összeköttetésbe hozták a Nigerrel és az Atlanti-óceánnal. Marco Polo (1256–1323) arab tudósítások után először rajzolta Madagaszkárt, mint szigetet. Ibn Batuta arab utazó 1352-ben a Felső-Niger vidékén és Zanzibárban járt, míg Leo Africanus a középkor végén Timbuktuba és Bornuba ért. Az arab földleírók a Ptolemaiosz által említett két közép-afrikai tavon kívül még egy harmadik tavat is ismertek az egyenlítő alatt. E tavat Kura-tónak nevezték és belőle származtatták a Nílus-t. A 19. század igazságot szolgáltatott nekik, mert a Nílusnak Ptolemaiosz által említett két forrástaván (a Viktória- és az Albert-tavon) kívül Stanley még egy harmadikat, az Albert Eduárd-tavat fedezte fel. Az arabok azonfelül a Kongó felső folyását és a Luapuba folyót is ismerték egészen a Stanley nevéről elkeresztelt vízesésekig.[9] Mindezen ismeretek azonban feledésbe mentek és a középkor második felében megindított keresztény felfedezéseknek Afrika nyugati partvonalának megállapításával kellett kezdeniük.

Afrika igazi alakjának felderítésében legtöbb érdemet szereztek az olaszok és a portugálok, és nevezetesen Tengerész Henrik herceg. A kereskedők hosszú útjuk során megpihentek a partok mentén, élelmet, vizet vételeztek. Egy genovai hajóhad fedezte fel a Kanári-szigeteket, más olaszok pedig a 15. század első felében Madeirát és az Azör-szigeteket találták. 1442-ben Gonzales portugál hajós az Arguin-fokig jutott, Cada-Masto pedig 1456-ban az Aranypartot érte el. 1486 Diego Con'o Martin Behaim kíséretében a Kongó torkolatáig jutott. Behaim volt az első, aki Afrikát igazi alakjában, habár torzítva rajzolta glóbuszán. Ugyancsak 1486-ban érte el Bartolomeu Dias Afrika déli csúcsát, felfedezte a Jóreménység-fokát és megtalálta a Kelet-Indiába vezető tengeri utat. 1497-ben nálánál szerencsésebb utóda Vasco da Gama, körülhajózta a Jóreménység-fokát, felhajózott Afrika keleti partján a Zambézi torkolatáig és elérte Kelet-India partját 1498-ban. Miután Saldanha 1503-ban egész a Guardafui-fokig eljutott, sikerült végül 1541-ben a szuezi földszorosig körülhajózni. Afrika partjai ezen idők óta ismeretesek. A «sötét» kontinens belsejét azonban még sokáig sűrű homály fedte és csak hallomás útján került az irodalom hiányos leírásnak (Dropper, 1670) birtokába. Afrika a szörnyetegek és csodák világa maradt.

A 17. században a portugálok mellett franciák, hollandok, németek, angolok telepedtek le a partokon. Jelentékenyebb utazók voltak: André Brue (Szenegambia), Paëz és Lobo, akik a Kék-Nílus forrásáig jutottak, és Poncet (Abesszínia). A 18. században több merész utazó a kontinens belsejébe hatolt, a század második felében pedig az angolok kezdték meg felfedezéseiket a Niger, a Nílus és a Kongó természetes vízi útját követve. Compagnon 1716-ban elérte Bambukot a Felső-Szenegál mentén, Snelgrave, (1719–32) és Norris (1772) Guinea belsejében jártak, Harrison pedig a Gambia forrásáig jutott. 1769–72-ben Bruce a Felső-Nilus mentén kutatott, 1772–76-ban Sparrman és Thunberg a hottentották földjén jártak, szintúgy 1780-tól 85-ig Levaillant; Bourgognon d' Anville pedig 1749-ben kiadta Afrika jeles térképét.

Az 1788. év fordulópontot képez Afrika felfedezésének történetében, mert ez időtől kezdődik Afrika rendszeres és céltudatos tanulmányozása. Londonban ugyanis Joseph Banks természetbúvárnak indítványára, aki James Cooknak első útján kísérője volt, megalakult az *Associatíon for promoting The discovery of The interior parts of Africae* nevű társaság, amely - mint neve is mutatja - Afrika belső része kikutatását tűzte ki célul. Brown és Mungo Park ezen társaság megbízásából hatoltak Afrika belsejébe: Brown 1794-ben Egyiptomot, Nubiát és keleti Szudánt utazta be, Mungo Park a Niger folyó felfedezésén fáradozott, de második útján meggyilkolták. Ugyancsak áldozatul esett Clapperton is, aki 1822-ben Szudán északi részét és a Csad-tó környékét kutatta. Nevezett angol afrikai társaság 1830-ig működött és kikutatta Észak-Afrikát, felfedezte a Niger forrását, átkutatta Szenegambiát, átszelte a Szaharát és Szudánról is ismereteket szerzett.

Ezen bátor úttörőknek példáját egy sereg lelkes és merész utazó követte. Közöttük Magyar László is, aki az elsők között hajózott be a Kongó torkolatába. Innen egy karavánhoz csatlakozva jutott el a mai Angolába. Célja megvalósítása érdekében megismerte az itteniek nyelvét, szokásait. Annyira megszerette a biéi népet, hogy feleségül vette a fejedelem lányát, aki felfedező útjaira is elkísérte. Együtt bejárták a Kongó és Zambézi vízválasztóját. Második útja dél felé, a sivatagok vidékére vezetett. Anyagi segítség hiányában azonban nem tudta folytatni kutatásait. Felbecsülhetetlen értékű írásainak csak egy része jutott el Magyarországra, ő pedig 46 évesen Afrikában halt meg.

Teleki Sámuel utazásainak eredeti célja a vadászat és a Kilimandzsáró megmászása volt. Gazdag főúrként anyagi gondjai nem támadtak. Segítőtársa Ludwig von Höhnel (magyaros nevén Höhnel Lajos) volt. Az expedíció az Indiai-óceán partjáról indult. Elérte a Kilimandzsáró-csoportot, majd a Kenya vulkánt, de a csúcsaira nem sikerült feljutniuk. Észak felé továbbhaladva felfedezték a Rudolf- és Stefánia-tavat. Visszafelé vezető útjukon egy kialudt vulkánban gyönyörködhettek, amit Höhnel Teleki vulkánnak nevezett el. Ez az egyetlen magyar név Afrikában. A gyűjtött néprajzi anyag nagy része ma a Nemzeti Múzeum tulajdona.

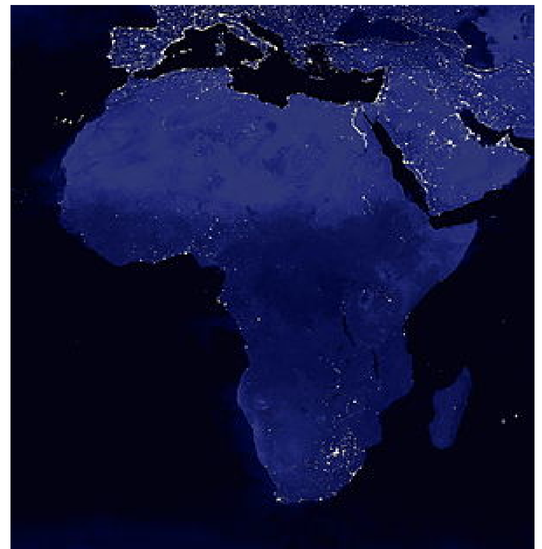
Henry Morton Stanley a hírnév és meggazdagodás reményében utazott először Afrikába. Megbízták, hogy keresse meg az elveszettnek hitt Livingstone-t. Második útjára már a kontinens varázsa ösztönözte. Megfelelő mennyiségű pénzzel és személyzettel is rendelkezett. Körbehajózta a Viktória-tavat, majd a sűrű esőerdőn át hosszú, küzdelmes útja a Kongó zuhatagokkal tarkított vidékén vezetett végig.

1849-től az Afrika-kutatás még hatalmasabb lendületet nyert, az angolok mellett más európai nemzetek és az észak-amerikaiak is nagy tevékenységet fejtettek ki a sötét világrész rejtélyeinek felderítésében. Legelőször is Észak-Afrikára fordult a figyelem: a Nílus problémája, mely már az ókori népeket és a középkori arabokat is foglalkoztatta, 1862-ben Speke által megoldást nyert: a Zambézit a skót David Livingstone járta be, aki orvosként és hittérítőként érkezett Afrikába. Közel 25 évig tartózkodott a kontinensen. Fölfedező útjai során megcsodálta a Viktória-vízesést, eljutott a Nyasza- és Tanganyika-tavakhoz. A felfedezések második kiemelkedő momentuma volt a Kongó felderítése (1862–1877), melyben Livingstone és Stanley szereztek elévülhetlen érdemeket. Ezután az Afrikára vonatkozó földrajzi ismeretek kikerekítésére, kiegészítésére és a gyarmatosításra fordult a figyelem, és a kutatás lankadatlanul folyt a XIX. század végén is. Valamennyi európai gyarmat-állam lázas sietséggel iparkodott versenytársait Afrika belsejének megismerésében és természeti kincseinek kiaknázásában megelőzni.

Kittenberger Kálmán állatgyűjteménye és útleírásai, Széchenyi Zsigmond vadásznaplói, és több kint gyógyító magyar orvos leírása alapján is megismerhetjük a kontinenst.

Gazdaság

Mezőgazdaság

Az éjszakai műholdas kép (1994-1995) mutatja az afrikai vidéki területek fejletlenségét

Afrikában a nagy kiterjedésű sivatagok, esőerdők a mezőgazdasági termelést csak kis területen teszik lehetővé. A kontinens kb. 6%-át művelik meg, és ez foglalkoztatja a kereső lakosság több mint felét. A mezőgazdaság nem tud lépést tartani a lakosság számának gyors növekedésével, mert a földművelés és az állattenyésztés módszerei az évszázadok során alig változtak. Az egy lakosra jutó élelmiszer-mennyiség így évről évre állandóan csökken. Ezt jelentős népességnövekedés is okozza. A trópusi övezetben a növénytermesztés nincs évszakhoz kötve, hiszen mindig meleg van. Itt a csapadék évi mennyisége és eloszlása szabja meg, hogy mikor és mit termelnek.

Kétféle gazdálkodási mód jellemzi:

- az egymás mellett megtalálható kezdetleges kapás földművelés;
- a többnyire 1-1 növény (pl.: kakaó, kávé, tea, olajpálma, ...) termesztésére szakosodott ültetvényes gazdálkodás. Ez a helyi fogyasztásra, a lakosság ellátására kölest, kukoricát, maniókát, batátát termeszt. Ezek a termékek (kakaó, kávé, banán, tea, pálmaolaj és ananász) általában exportra kerülnek. Más termékek: a kókuszpálma, kaucsukfa, jamszgyökér, bors és a vanília.

A száraz szavannák és félsivatagok vidékén nomád pásztorkodás terjedt el. Az itt termesztett növények a földimogyoró, cukornád, kukorica, gyapot, cirok. Itt az állatok száma gazdagságot is jelent, az állomány észszerűtlen növelése egy-egy területen túllegeltetéshez vezet. Ennek következménye a gyeptakaró elpusztulása, a talaj kiszáradása, elpusztulása, végső soron az elsivatagosodás. Ez is szerepet játszott a Szahara déli határán húzódó (éhségövezetnek is emlegetett) Száhel-övezet kialakulásában. Erre a folyamatra példa lehet Nigéria. A korábban élelmiszert exportáló ország ma nagyszámú lakosságnak belső igényeit sem tudja kielégíteni.

A kontinens gyéren lakott területein az őserdő vagy szavanna egy részének felégetésével nyernek termőföldet. Ezt kezdetleges eszközökkel (ásóbot, kapa) fellazítják, Ha a talaj elgyomosodik, termőereje csökken, újabb termőterületeket vonnak művelés alá. Az itt termesztett növények a szőlő és a citrusfélék. A sivatagos öntözött területein termesztett növények a datolyapálma, gabona- és zöldségfélék és gyümölcsök.

Ipar

Az afrikai országok bányászata a fejlett világ megnövekedett szükségletei miatt felgyorsult. Az ásványkincsek felkutatása, kitermelése jórészt külföldi vállalatok irányításával történik. A bányák legnagyobb része kivitelre termel. A feldolgozóipar viszont a kontinensek közül itt a legfejletlenebb, és a lakosságnak csak kis részét foglalkoztatja. Afrika területe ásványkincsekben gazdag. A lelőhelyek feltárása és kiaknázása már a gyarmati időszakban megkezdődött. Egyes bányakincsek előfordulása világviszonyban is számottevő (pl.: kőolaj, földgáz, gyémánt, rézérc, bauxit, uránérc, arany, platina, és foszfát) Afrikában van a Föld vízenergia-készletének 25%-a, de a vízerőművek megépítése, működtetése még a jövő feladata közé tartozik. Ezek nagyon költséges beruházások, amelyek lassan térülnek meg. A kontinens országai függetlenné válásuk után sem tudtak megfelelően iparosodni. Fejletlen vagy teljesen hiányzik az ásványkincseket feldolgozó nehézipar, a korszerű ipari ágazatok kialakulásához pedig külföldi tőkére és piacokra (felvásárló partnerekre) lenne szükség. A lakosság alapvető közszükségletei cikkekkel való ellátásában a hagyományos kézműiparnak van fontos szerepe (közszükségleti cikk pl. a ruha, a cipő).

Afrika országainak többsége fejlődő ország csoportjába tartozik. A legfejlettebb gazdaságú ország Dél-afrikai Köztársaság.

Ásványkincs	Bányásszák
gyémánt	Botswana, Dél-afrikai Köztársaság, Kongói Demokratikus Köztársaság
arany	Dél-afrikai Köztársaság
platina	Dél-afrikai Köztársaság
réz	Kongói Demokratikus Köztársaság, Zambia
kobalt	Kongói Demokratikus Köztársaság, Zambia
mangán	Dél-afrikai Köztársaság, Gabon
urán	Namíbia, Niger, Dél-afrikai Köztársaság, Gabon
bauxit	Guineai Köztársaság
króm	Dél-afrikai Köztársaság, Zimbabwe
foszfát	Dél-afrikai Köztársaság, Marokkó, Tunézia

Közlekedés

Afrika vasúti közlekedése nagyon fejletlen. A vasútvonalakat még a gyarmati időkben a megszálló országok építették ki. Sok helyen a mai napig is gőzmozdonyok közlekednek.

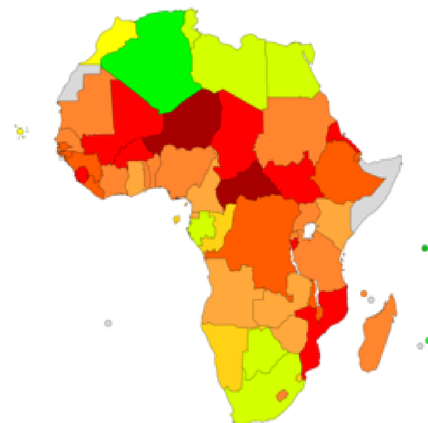
Népesség

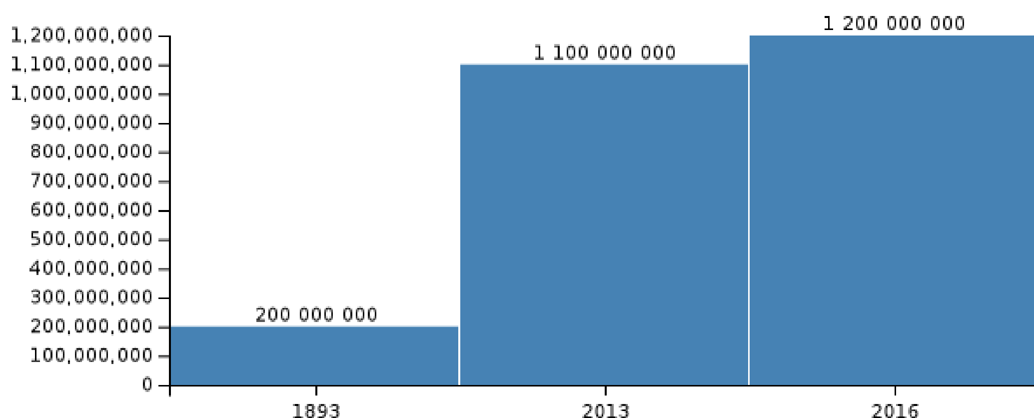
Afrika becsült lélekszáma 2018. július elsején 1 287 920 000 fő volt.[10] A lakosság 45%-a 15 éven aluli, a népszaporulat folyamatosan növekszik. Igen magas a gyermekhalandóság, ezer megszületett gyerekből 162 nem éri meg az ötödik életévét (Magyarországon 11 fő). Afrika népességének jóval több mint 30%-a lakik városban, és ez az arány évente 3-4%-kal nő. A szegényebb részeken az emberek kevesebb mint napi 1 dollárból élnek. A világ fejlett részéhez képest magas az analfabéták száma - főleg az idősebb lakosság körében.

A legnépesebb ország Nigéria, a legnépesebb agglomerációk: Kairó (*Egyiptom*) és Lagos (*Nigéria*).

Népességének változása

A kontinens népessége 1950-től 2017-re mintegy 5,5-szörösére nőtt (Európáé csupán 1,4-szeresére). Afrika lélekszáma a 20. század közepén még kevesebb mint fele (kb. 42%-a) volt Európa lélekszámának; 2017-ben már több mint másfélszer nagyobb volt, mint Európáé.[11]

Afrika országai az emberi fejlettségi index alapján (2019)
(*a zöld a legmagasabb, vörös a legalacsonyabb*)

Jellemzők

Bushman férfi Botswanában

Afrika nagy részének az őslakói a fekete bőrűek (→ négerek). Jellemző külső tulajdonságaik: előreugró állcsont, széles, lapos orr, duzzadt ajak, széles váll, sötét bőr, sötét, göndör haj. Egyik fő csoportjuk, a szudániak az egyenlítőtől északra, míg a másik, a bantuk e sávtól délre élnek.

Az Észak-Afrikában élő arabok a fehér bőrű embercsoport tagjai. Kisebb népcsoportokat képeznek az apró termetű, őserdei élethez alkalmazkodott közép-afrikai vadászó-gyűjtögető pigmeusok és Kalahári-vidékén élő busmanok. A kontinens mediterrán éghajlatú tájaira európai bevándorlók telepedtek le. Ők kapcsolták be a kontinenst a világgazdaságba. A legtöbb fekete-afrikai országban ma is az egykori gyarmatosítók nyelve a hivatalos nyelv.

Afrikában a területéhez képest még viszonylag kevés ember él. A lakosság csaknem fele 15 éven aluli. Az átlagos népsűrűség alacsony, de vidékenként nagy eltérést mutat. A legsűrűbben lakott tája a Nílus völgye Egyiptomban (több mint 2000 fő/km²)[12][13]. A tengerparti nagyvárosokban szintén sok ember él. Ugyanakkor a sivatagok, esőerdők, magashegységek szinte lakatlanok.

Az északi mediterrán partvidéket elhagyva, a pusztákban még lehet látni szétszórtan álló, lapos sátrakat. Ezekben élnek (éltek) a beduinok. A „bed” szó nomád pásztort jelent. Kb. 3000 évvel ezelőtt még tevéket tenyésztettek Arábiában. Itt Afrikában egy-egy oázis közelében verték fel sátraikat. A sivatagi kereskedelem fellendülése után karavánutakat kezdtek „ellenőrizni”. Portyázó csapataik rajtaütöttek a karavánokon (ezt a hadműveletet nevezték „ghaz” vának, és ebből származik a razzia fogalma). Sokan közülük még ma is pásztorkodással foglalkoznak, tevét kecskét juhokat tenyésztenek. Amikor a sztyepp kizöldül, délebbre húzódnak a sivatagba. A nyári szárazság idején visszatérnek a kultúrterületek közelébe. Országhatárokat nem ismernek, szabadon vándorolnak családjaikkal, állataikkal.

A Szahara belsejében élnek a tuaregek. Sokáig a sivatag kalózaiként tartották számon őket. Ma tevéikkel sót és élelmet szállítanak a délebbi tájak nomád néger törzseinek. kék embereknek nevezik őket. A férfiak kék színű, tógaszerű vászonöltözéket viselnek.Fejüket fekete vászonkendővel tekerik körül, csak a szem vonala marad szabad. A férfiúság jele is a kendő, a fiúk 15–20 éves koruktól viselhetik.

Beduin férfiak őrzik a nyájat

Tanzániában és Kenyában élnek a maszájok. Valamikor ők voltak a kontinens egyik legharciasabb népe, rettegésben tartották a szomszédos törzseket. Ma ők a legjobb vadnyomozók. A férfiak magasak, vállasak. Hajukat apró fonatokba fonják, gyöngyökkel díszítik. Öltözetük egyszerű színes lepel, a vállukon összefogva. Sarujuk állatbőrből készül. Fegyverzetük a hosszú, lapos lándzsa, övükön bőrtokban nyilakat, tőrt viselnek. A maszáj nők kopaszok. Fülcimpájuk megnyúlt, mert fülüket különböző nagyságú és súlyú karikákkal aggatják tele. Nyakukon gyöngyfüzér gallért viselnek. Karjukat drótspirál díszíti.

A kontinens településformái a gazdálkodási típushoz, az éghajlati adottságokhoz igazodtak. A félsivatagok, száraz puszták nomád népei mozgékony hajlékokat, változtatható szállásokat készítenek. Ezek a sátrak védenek napközben az erős napsütéstől, a porfelhőktől, gyorsan felállíthatók, szétszedhetők és szállíthatók. Afrika lakosságának jelentős része falvakban él. A falvak gyakran sövénnyel körülkerített csoportos települések, melynek építőanyaga a természeti környezetből származik, és a gazdálkodási módot tükrözi: pl.: a berberek barlanglakásai, a szavannavidékeken élők pálmakunyhói vagy favázas, agyaggal tapasztott állandó épületei, az arabok lapos tetős, fehér kőházai.

A városok a tengerpartokon, bányavidékeken, a magasföldeken jöttek létre. Növekedésüket az utóbbi évtizedekben felgyorsította a falvak túlnépesedése és az elvándorlás. Az óriásivá duzzadt nagyvárosokban a bevándorolt népesség törzsek szerint elkülönülve, sok esetben az alapvető szolgáltatásokat is nélkülöző nyomornegyedekben él.

A kontinens országai szegénységük ellenére az utóbbi évtizedekben sokat fejlődtek. Nőtt az átlagos életkor, csökkent a csecsemőhalandóság. Ugyanakkor a törzsi és családi kötelékek szétszakadtak. A vidékek elszegényedtek. A munkanélküli fiatalok nagy része a városokban keres munkát.

Fekete-Afrikában a gondokat fokozza az AIDS rohamos terjedése is. Egyes területeken ez a lakosság 20%-át érinti, beleszámítva a gyerekeket is. Fekete-Afrika országai gazdagsági nehézségekkel is küzdenek, eladósodtak. Külföldön értékesített termékeik bevételéből jelentős részt kell adósságaik törlesztéseik fordítani.

Vallás

A vallás fontos szerepet játszik az afrikaiak életében. A lakosság legnagyobb része vallásilag az ábrahámi vallások híve, illetve egyes országokban még mindig jelentős a bennszülött törzsi vallások követője. Észak-Afrikában az iszlám az uralkodó vallás, míg a Száhil övezettől délre, Fekete-Afrika nagyobb részén a kereszténység. Sok csoport mutat szinkretizmust, így jöttek létre a történelmi keresztény egyházaktól elszakadó Afrikai Intézményesült Egyházak.

Média lejátszása
Táncos ünneplés Basankusu katedrálisában *(Kongói Dem. Közt.)* - videó

Kultúra

Afrika társadalmai változatosak, megtalálható itt az ősközösség, de a rabszolgaság, a feudalizmus, a kapitalizmus, a szocializmus, és a posztmodern társadalom csírája is. Ez mind tükröződik a kultúrában. A fejlődést hátráltatják egyes elmaradott hiedelmek.[14]

Fekete-Afrika nem a filharmonikusairól és a színházairól híres. Az igazi szórakozást itt az utca jelenti. Az utca az a képzeletbeli színpad, amelyen minden járókelő szereplő is egyben. Az állandóan változásban levő élet színdarabja van műsoron. Állandó a jövés-menés, és az utca történéseiről sem akar lemaradni senki. Ez a hatalmas szappanopera. Az asszonyok az utcán főznek, festik a kelmét, az autentikus afrikai szövetet, melyből hagyományos viseletük készül. Sok asszony a fején hordja az eladásra szánt portékáját, miközben folyamatosan az utcát járja. Az egész utca egy nagy, színes forgatag.

A családok kiterjedtek, nem három-négy személyből, hanem akár harminc-negyven-ötven főből állnak. Az afrikai ember szemében az életnek a közösség ad értelmet. Az afrikai kultúra a „**mi**” kultúrája, szemben az európai „**én**” kultúrájával. Az emberek élete a nagycsaládban válik teljessé, ahol mindent megosztanak. Ami az enyém, az a tied is, ami a tied, az az

enyém is, ha egy nagycsaládhoz tartozunk.

A nagycsalád ugyanakkor nemcsak a vér szerinti rokonokat foglalja magában, hanem a közeli barátokat és a munkatársakat is. Így például a külföldiek is belekerülhetnek ebbe a családba, ha felvállalják a nagycsaládhoz való tartozásból eredő kötelezettségeket.[15]

Média lejátszása
Tánc Mali Nafadié falujában - videó

Errefelé nem divat megsérteni a másikat vagy dehonesztáló kijelentést tenni valakire. Itt elég, ha huzamosabb ideig nem tesznek pozitív gesztust egymás felé és ebből tudják, hogy valami baj történt, rendezni kell a nézeteltérést. Ugyanakkor a társadalmat átszövi a korrupció, a lopás és nyerészkedés.[16]

A kultúrát bővebben lásd az egyes országoknál.

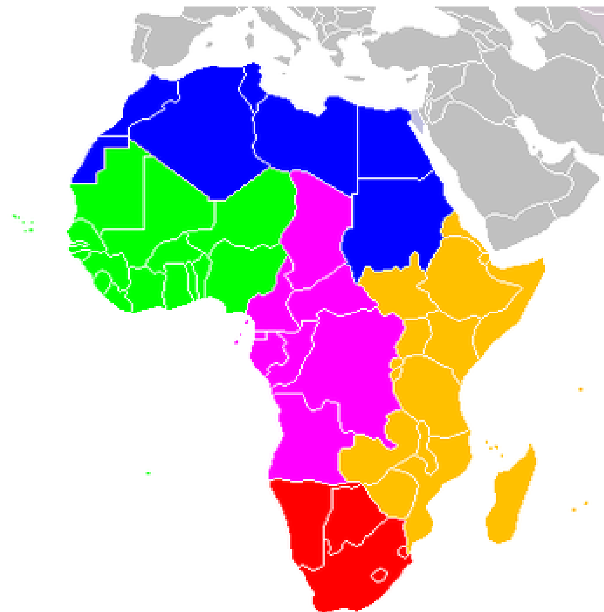
Régiók

- **Észak-Afrika:** Algéria • Egyiptom • Líbia • Marokkó • Szudán • Tunézia
- **Nyugat-Afrika:** Benin • Bissau-Guinea • Burkina Faso • Elefántcsontpart • Gambia • Ghána • Guinea • Kamerun • Libéria • Mali • Mauritánia • Niger • Nigéria • São Tomé és Príncipe • Sierra Leone • Szenegál • Togo • Zöld-foki-szigetek
- **Közép-Afrika:** Csád • Egyenlítői-Guinea • Gabon • Kongói Köztársaság • Kongói Demokratikus Köztársaság • Közép-afrikai Köztársaság
- **Kelet-Afrika:** Burundi • Comore-szigetek • Dzsibuti • Eritrea • Etiópia • Kenya • Madagaszkár • Mauritius • Ruanda • Seychelle-szigetek • Szomália (ezen belül Szomáliföld) • Tanzánia • Uganda
- **Dél-Afrika:** Angola • Botswana • Dél-afrikai Köztársaság • Lesotho • Malawi • Mozambik • Namíbia • Szváziföld • Zambia • Zimbabwe

Országok

Az egyes országok területéről, lakosságáról, fővárosáról és fővárosának lakosságáról lásd az Afrika országai listát!

Független államok
Algéria
Angola
Benin
Bissau-Guinea
Botswana
Burkina Faso
Burundi
Comore-szigetek
Csád
Dél-afrikai Köztársaság
Dél-Szudán
Dzsibuti
Egyenlítői-Guinea
Egyiptom
Elefántcsontpart
Eritrea
Etiópia
Gabon
Gambia
Ghána
Guinea
Kamerun
Kenya
Kongói Köztársaság
Kongói Demokratikus Köztársaság
Közép-afrikai Köztársaság
Lesotho
Libéria
Líbia
Madagaszkár
Malawi
Mali
Marokkó
Mauritánia
Mauritius
Mozambik
Namíbia
Niger
Nigéria

Afrika régiói az ENSZ felosztása szerint.

- Észak-Afrika
- Nyugat-Afrika
- Közép-Afrika
- Kelet-Afrika
- Dél-Afrika

Afrika politikai térképe

Ruanda
São Tomé és Príncipe
Seychelle-szigetek
Sierra Leone
Szenegál
Szomália
Szudán
Szváziföld
Tanzánia
Togo
Tunézia
Uganda
Zambia
Zimbabwe
Zöld-foki Köztársaság
Afrikai területtel is rendelkező európai és ázsiai államok
Franciaország[17]
Jemen[18]
Portugália[19]
Spanyolország[20]
Függő területek
Francia déli és antarktiszi területek[21]
Mayotte[22]
Brit Indiai-óceáni terület[23]
Szent Ilona[24]
Nem elismert, de facto államok
Szomáliföld[25]
Bizonytalan státuszú területek
Nyugat-Szahara[26]

Jegyzetek

1. 2019. február http://www.worldometers.info/world-population/africa-population/ **Forráshivatkozás-hiba: Érvénytelen `<ref>` címke, „worldometers.info” nevű forráshivatkozás többször van definiálva eltérő tartalommal**
2. Ez a Föld népességének több, mint 16,6%-a.
3. Population of Africa (http://www.worldometers.info/world-population/africa-population/)
4. É: Földközi-tenger, ÉK: Vörös-tenger, K: Arab tenger, Indiai-óceán, NY: Atlanti- óceán, végül a Gibraltári-szoros ÉNy-on.
5. http://hvg.hu/tudomany/20070706_amazonas_nilus_leghosszabb_folyo
6. Afrika földrajzi térképe (http://africa.zoom-maps.com)
7. Navigátor Világatlasz Afrika I., 9. old. Kossuth Kiadó, Budapest, 2009. ISBN 978-963-09-6630-6
8. V. ö. E. Göbel, Die Westküste Afrikas im Alterthum. (Lipcse, 1887.)
9. (Müller Gyula, Die Araber und die Nilseen. Petermann, Geograph. Mittheilungen, 1890. 195-196 l.)
10. A Worldometers.info (http://www.worldometers.info/world-population/africa-population/) folyamatosan frissített becslése. (Hozzáférés: 2018-07-14.)

11. Élet-halál verseny: népességrobbanás Afrikában, leépülés Európában (http://hvg.hu/vilag/201828_elethalal_verseny_nepessegrobbanas_afrikaban_leepules_europaban) (Hvg.hu, 2018-07-14. Hozzáférés: 2018-07-14.)
12. https://www.britannica.com/place/Egypt/Demographic-trends
13. Országismertető - Egyiptom (https://books.google.hu/books?id=ujW4AgAAQBAJ&pg=PA92&lpg=PA92&dq=nilus+v%C3%B6lgy+n%C3%A9ps%C5%B1r%C5%B1s%C3%A9ge&source=bl&ots=s65cWq6Kws&sig=ACfU3U1BnYbnzuGjNQ3vm5XdJxVV-w9H8Q&hl=hu&sa=X&ved=2ahUKEwjK7Lnj97zpAhXIlIsKHSB7AoEQ6AEwAnoECAkQAQ#v=onepage&q=nilus%20v%C3%B6lgy%20n%C3%A9ps%C5%B1r%C5%B1s%C3%A9ge&f=false)
14. Veszélyeztetett albínók Afrikában (https://index.hu/politika/bulvar/tanalb0403/)
15. Szilvási József: Üzenet Ruandából, 2003.
16. Mihálffy Balázs: Mosoly a pokolból (Bosznia frontjaitól az afrikai bányákig), 2014.
17. Európai állam, a területének afrikai része: Réunion.
18. Ázsiai állam, a területének afrikai része: Socotra-szigetek.
19. Európai állam, a területének afrikai része: Madeira-szigetek.
20. Európai állam, a területének afrikai része: Ceuta, |- | Kanári-szigetek és Melilla.
21. Bassas da India, Europa-sziget, Glorioso-szigetek, Juan de Nova-sziget, Tromelin-sziget
22. Franciaország társult tengerentúli területe.
23. Brit külbirtok.
24. Brit külbirtok, hozzá tartozik még Ascension és Tristan da Cunha.
25. Nemzetközi jogilag nem elismert, de facto létező állam, csak Etiópia ismeri el.
26. Bizonytalan státuszú terület, 43 ország független államnak ismeri el.

Források

- Afrika és a Közel-Kelet földrajza – egyetemi és főiskolai tankönyv (ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 1996) ISBN 963-463-006-5
- A Világ országai (Nyír – Karta Bt., 2004) ISBN 963-9516-64-3
- A Világ országai (Kossuth Könyvkiadó, 1990) ISBN 963-09-3483-3
- Gyimesi György: Bedrótozott Afrika (TerraPrint, Budapest, 2003) ISBN 963-9186-47-3
- Képes földrajz sorozat – Sebes Tibor: Afrika (Móra Ferenc Könyvkiadó, 1969)
- A kontinensek földrajz - János Ilona, Dr. Kovács Lászlóné, Dr. Mészáros Rezsőné, Vízvári Alberné (Mozaik Kiadó 2001)
- Bokor József (szerk.). Afrika (http://mek.oszk.hu/00000/00060/html/001/pc000141.html#6), *A Pallas nagy lexikona*. Arcanum: FolioNET (1893–1897, 1998.). ISBN 963 85923 2 X

További információk

- Fotók Afrikáról (https://web.archive.org/web/20171121205645/http://www.kozmafoto.com/)
- Hírek Afrikából (http://kitekinto.hu/afrika/) Kitekintő
- Az afrikai kontinensen tevékenykedő civil szervezetek elemzésének lehetőségei (https://www.researchgate.net/publication/313140436_Az_afrikai_kontinensen_tevekenykedo_civil_szervezetek_elemzesenek_lehetosegei)
- Leszerelési, demobilizációs és a civil életbe való visszaillesztési programok Afrikában (http://members.chello.hu/kapu/biztonsagpolitika/besenyo.htm)
- Harc az afrikai olajért, Kína gazdasági térnyerése a fekete kontinensen (https://web.archive.org/web/20121228151514/http://www.zmne.hu/Forum/07negyedik/afrika.htm)
- Új trend az afrikai békefenntartásban (http://www.scribd.com/doc/126273252/Sereg-Szemle-VII-evfolyam-2-szam-2009-aprilis-junius-54-62-oldal)
- Fenntartható Afrika (http://www.publikon.hu/userfiles/File/recik/fenntarthato_besenyo_at2011_2.pdf)
- Besenyő János: A francia Afrika-politika változása (http://www.scribd.com/doc/126276223/Sereg-Szemle-IX-evfolyam-3-4-szam-2011-oktober-december-199-207-oldal)
- Magyar békefenntartók Afrikában (http://www.scribd.com/doc/126277309/Sereg-Szemle-X-evfolyam-2-szam-2012-aprilis-junius-106-125-oldal)
- A modern Willy Fog az afrikai kontinensen - Erdősi Ferenc Afrika közlekedése című könyvéről (https://web.archive.org/web/20160309062325/http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/31135/h_szle_2012-2__beliv_oldalankent_kicsi.pdf%20)

- A francia Afrika-politika változása (http://www.scribd.com/doc/126276223/Sereg-Szemle-IX-evfolyam-3-4-szam-2011-oktober-december-199-207-oldal)
- Besenyő János: Az ENSZ nyugat-szaharai missziójának tapasztalatai (https://web.archive.org/web/20140428062841/http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/phd/2011/besenyo_janos.pdf)
- Besenyő János: Western Sahara (angol) (http://www.kalasnyikov.hu/dokumentumok/besenyo_western_sahara.pdf)
- Magyar Békefenntartók Afrikában (http://www.kalasnyikov.hu/dokumentumok/besenyo_13.10.03._magyar_bekefenntartok_afrikaban.pdf)
- János Besenyő, Ph.D. & Ádám Mayer - Boko Haram in Context: The Terrorist Organizations's Roots in Nigeria's Social History (https://drive.google.com/file/d/0B2Cln-AQu8sLaUNNd3JVY3NsZjg/view)
